

Kvalita půdy a její ohrožení

Jakub Hofman

http://soils.usda.gov/education/jan_lang/

<http://forum.xcitefun.net/living-grass-people-grassy-people-art-t54497.html>

Seminář
1.11.2021

Proč zkoumat a chránit půdu?

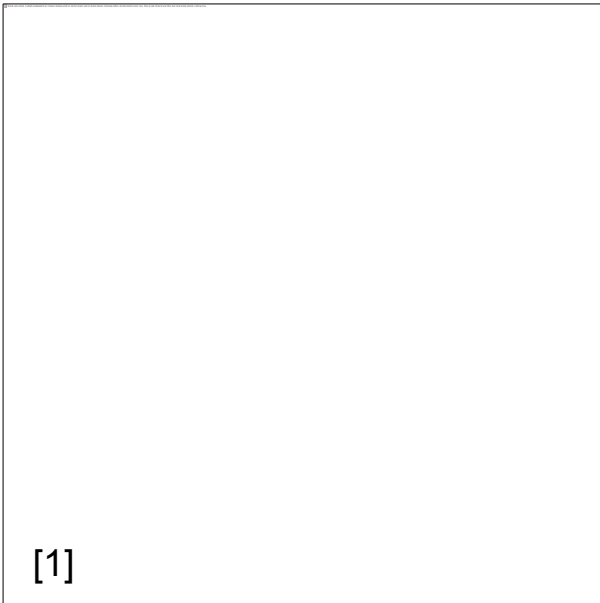
komplexní a složitý ekosystém, **klíčová složka suchozemských ekosystémů** a **nenahraditelný zdroj pro člověka**, poskytuje **cenné ekosystémové služby**

Jaké funkce/role plní půda pro člověka či pro ekosystém?

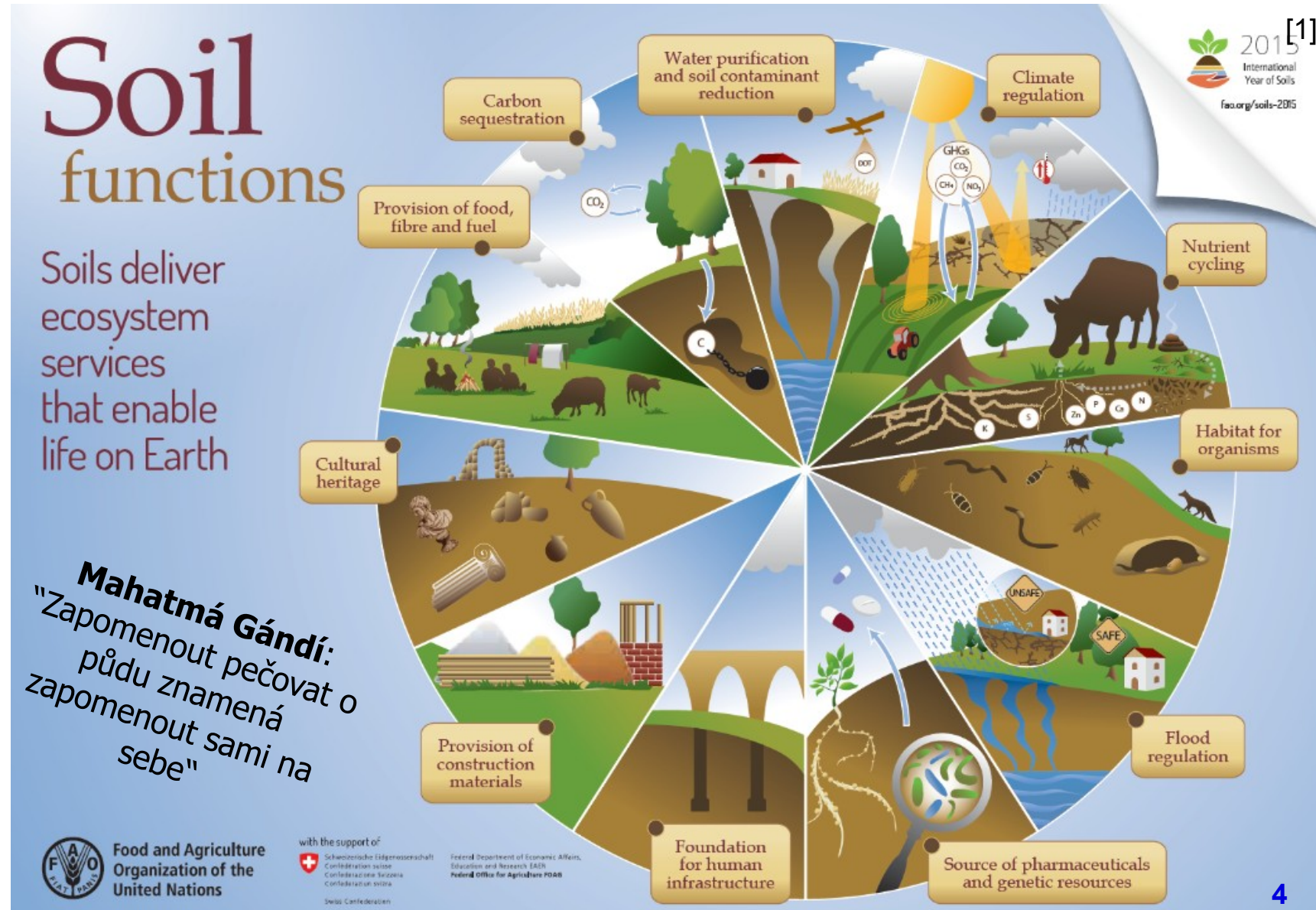
Top

Proč zkoumat a chránit půdu?

komplexní a složitý ekosystém, **klíčová složka suchozemských ekosystémů** a **nenahraditelný zdroj pro člověka**, poskytuje **cenné ekosystémové služby**

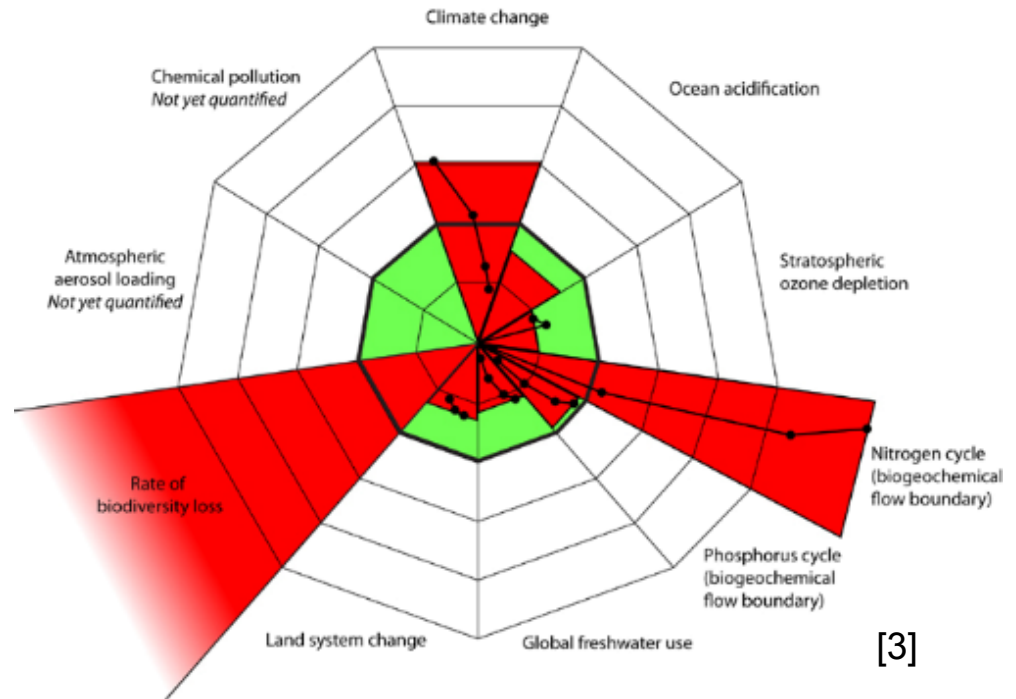

[1]

Proč zkoumat a chránit půdu?

součást **cílů udržitelného rozvoje** a **planetárních mezí**

např.

<https://www.osn.cz/sdg-2-vymytit-hlad-dosahnout-potravinove-bezpecnosti-a-zlepseni-vyzivy-prosazovat-udrzitelne-zemedelstvi/>

Které PŘÍMO souvisí s kvalitou půdy

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
17 GOALS TO TRANSFORM OUR WORLD

Které NEPŘÍMO souvisí s kvalitou půdy

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
17 GOALS TO TRANSFORM OUR WORLD

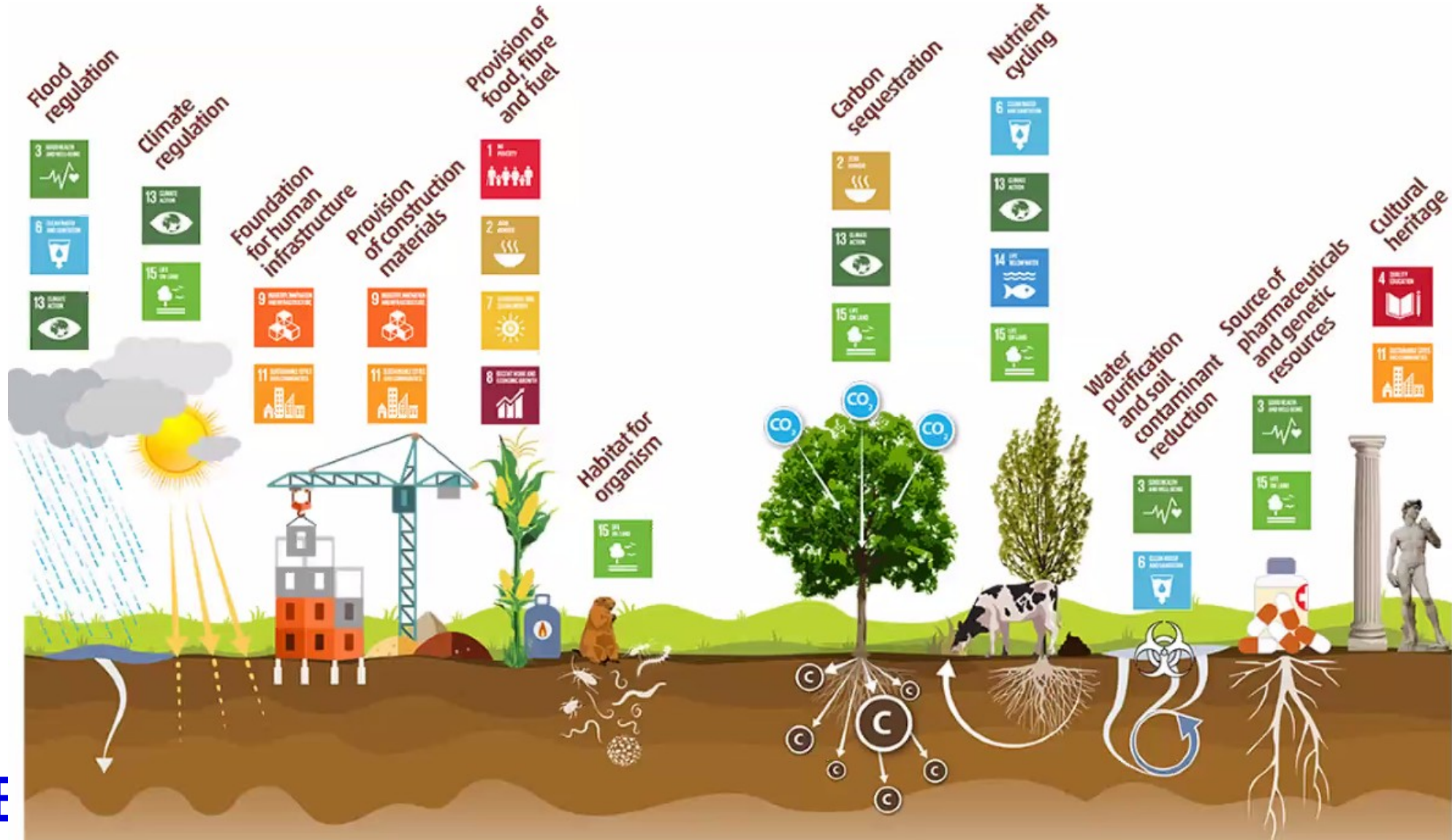
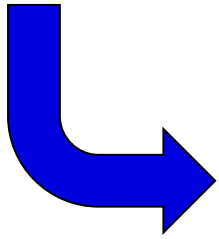
Proč zkoumat a chránit půdu?

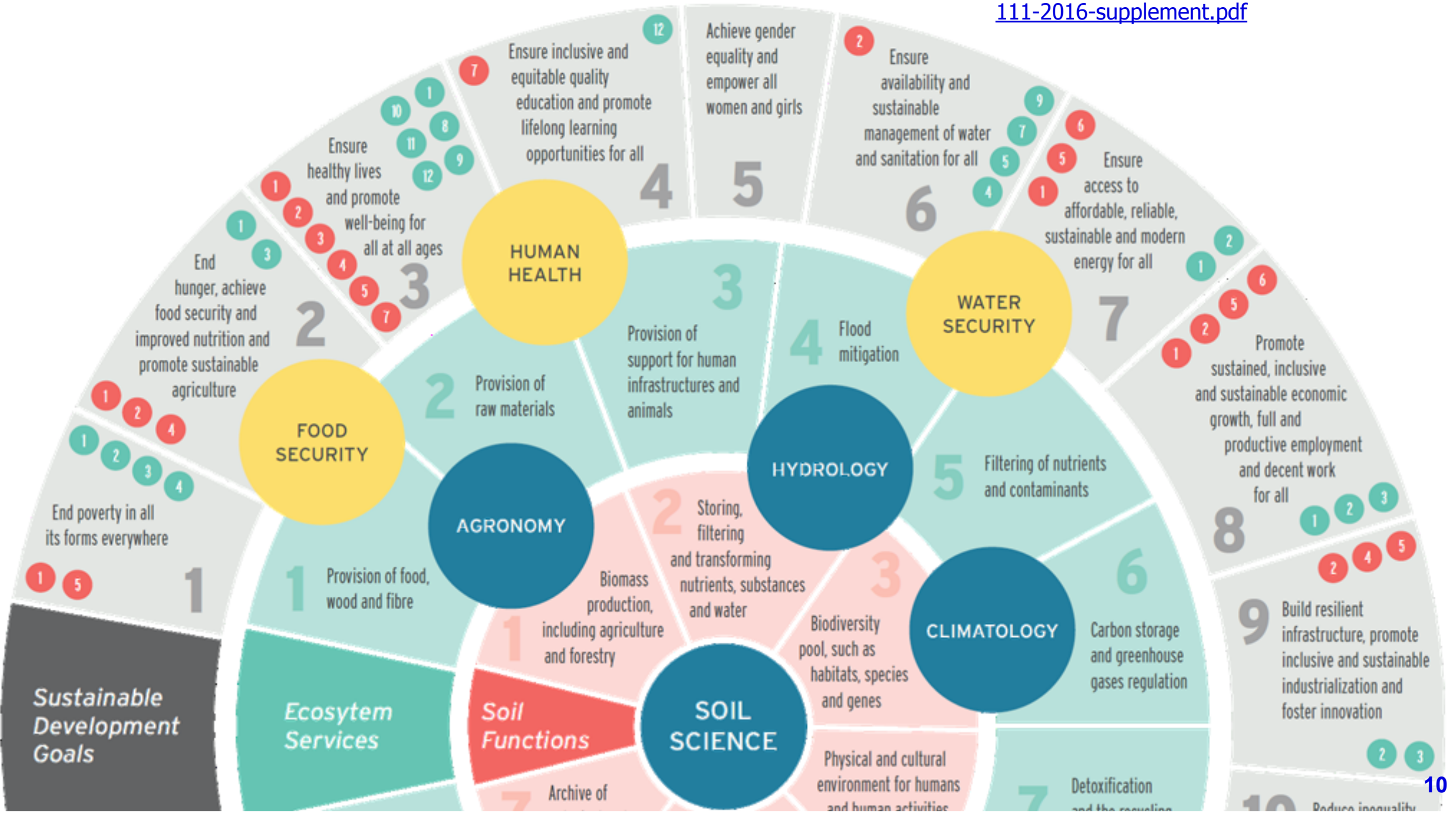
součást **cílů udržitelného rozvoje** a **planetárních mezí**

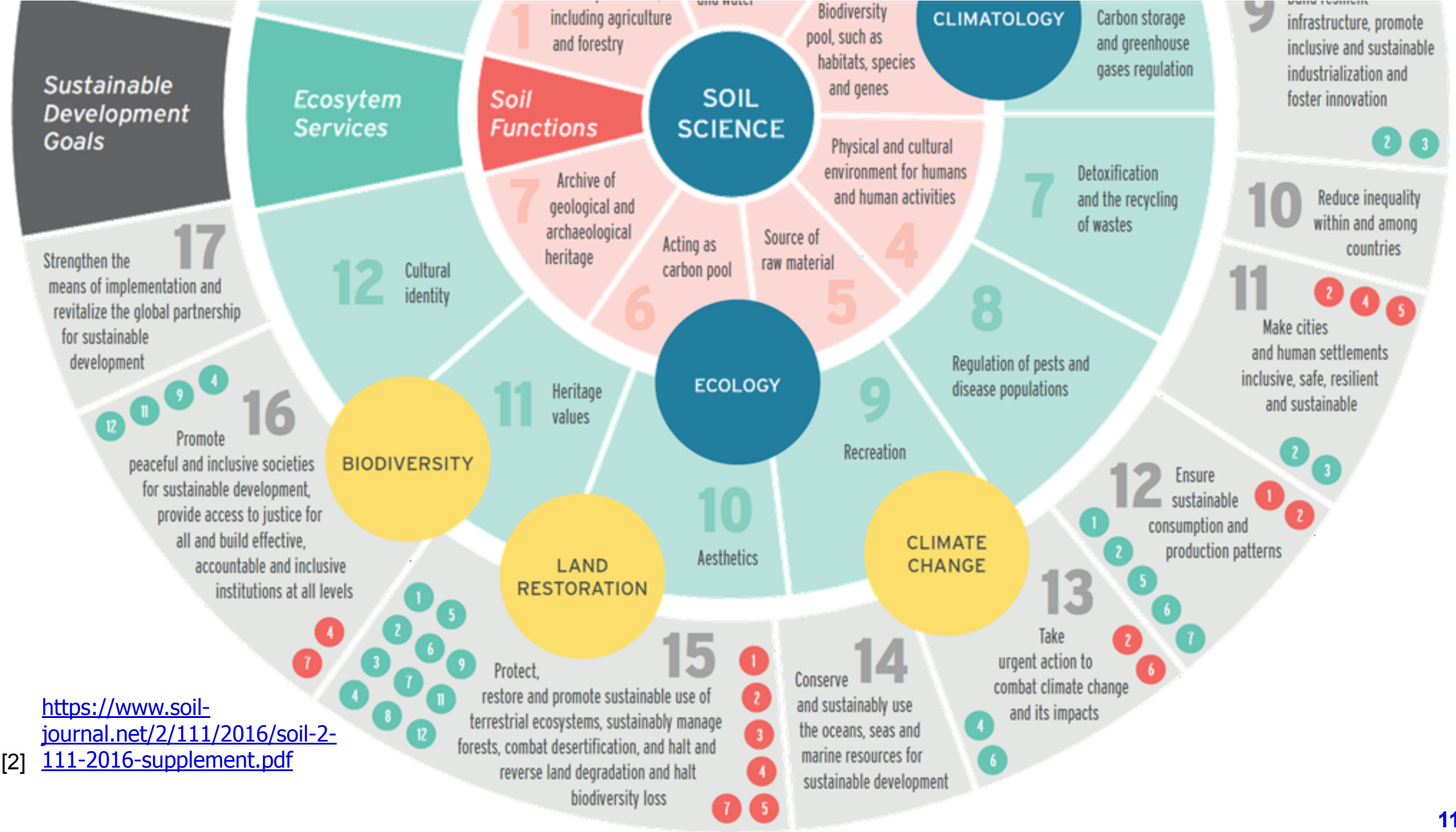

[11]

Význam půdy

[2] <https://www.soil-journal.net/2/111/2016/soil-2-111-2016-supplement.pdf>

EEA (2020): The European environment - state and outlook 2020 - Knowledge for transition to a sustainable Europe. Chapter 05: Land and soil. ISBN 9789294800909.

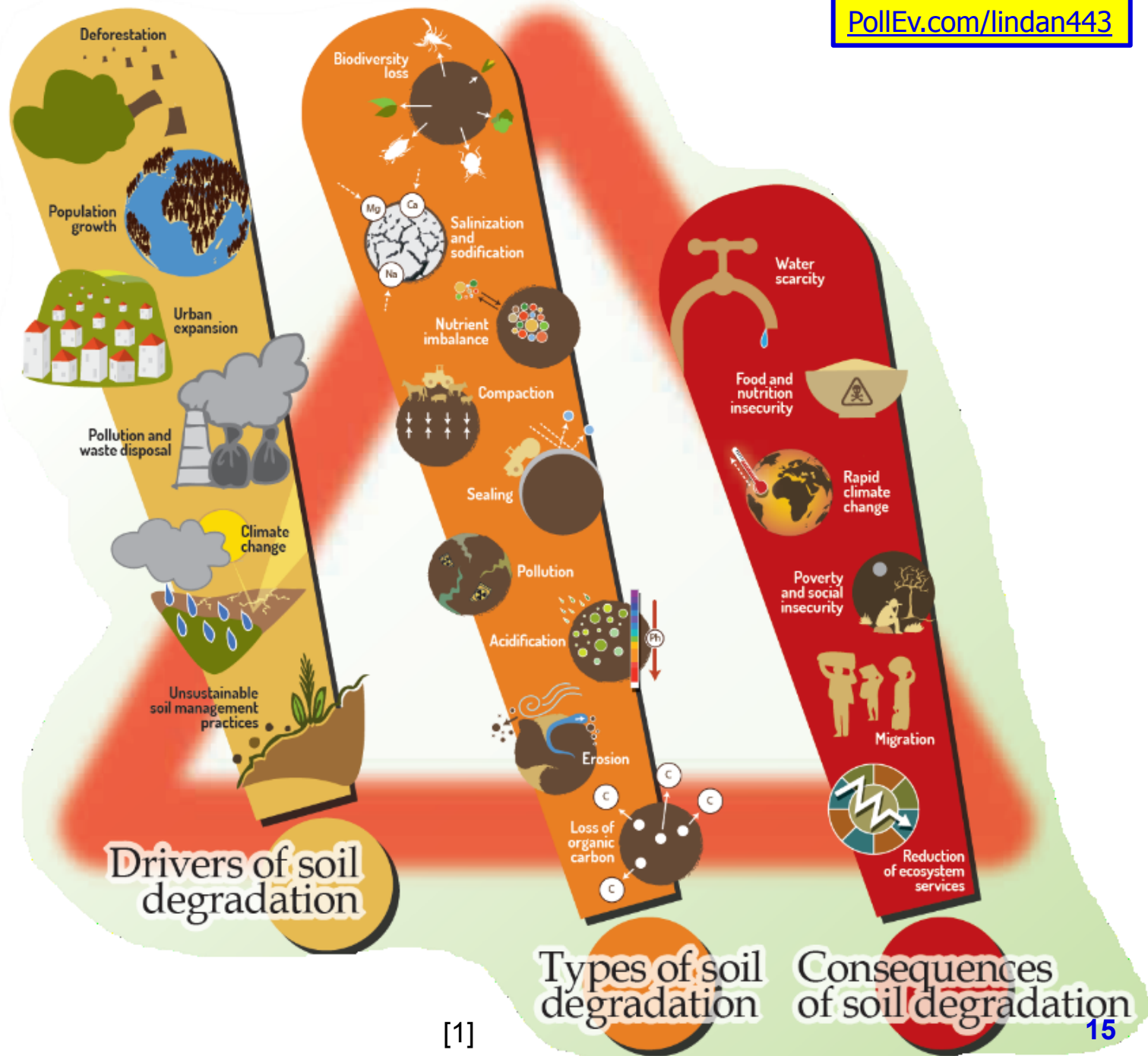
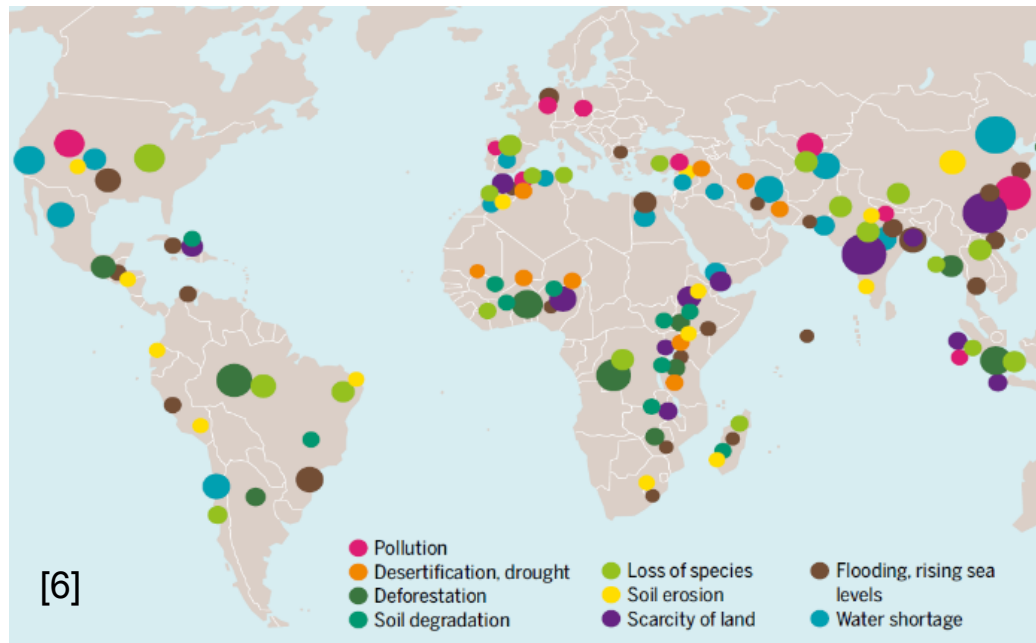
<https://www.eea.europa.eu/soer/2020>

Jakými degradačními faktory je půda ohrožena ?

Top

Degradace půdy

Soil and Trouble

WHEN PEOPLE INTENSIVELY TILL FIELDS and clear-cut forests, they can damage or destroy topsoil that took centuries to accumulate. Just how vulnerable soils are depends on underlying conditions. Mismanaged soils in windswept lands can easily turn into desert, for example, and saline soils can become salt-encrusted wastelands.

This map shows the main barriers to productive farming, along with erosion risk, derived from climatic and soil conditions. Overlaid as cross-hatching are regions reported to be highly or very highly degraded according to a global survey of soil experts published in 1990. The hot spots illustrate examples of the worst soil degradation, from the most common physical type—water erosion—to chemical forms, such as that caused by pollution from industrial chemicals and war.

An interactive version of this map appears online at www.sciencemag.org/cgi/content/summary/304/5677/1614.

SOURCES: Adapted from Major Land Resource Constraints map created April 2004 by P. Reich and H. Eswaran of USDA/NRCS Soil Survey Division, World Soil Resources, Washington, D.C., from WSR Soil Climate Map and FAO Soil Map of the World, 1995; GLASOD data (L. R. Oldeman et al., 1991) provided by K. Sebastian, IFPRI. Data on compaction in Europe from SOVEUR/ISRIC (2000).

UNITED STATES *erosion*

Decades of water erosion on tilled fields has degraded soil across the Midwest and Great Plains, although no-till agriculture has recently stemmed losses.

CENTRAL & EASTERN EUROPE *compaction*

Soviet-era intensive tillage has left 11% of topsoil across Central and Eastern Europe too densely packed to allow sufficient water and nutrients to reach plant roots.

IRAQ *pollution*

During the first Gulf War, 40 million tons of Kuwaiti soil were drenched with oil. Experts fear that soils in Iraq are being damaged by fuel and other chemicals spilled during the current conflict.

KAZAKHSTAN & UZBEKISTAN *pollution, desertification*

Shrinkage of the Aral Sea, due to diversion of water from its tributaries, has exposed a seabed laced with fertilizers and pesticides. The tainted dust is picked up by the wind and poisons farmland.

CHINA *desertification*

The expansion of deserts due to farming and grazing stokes the country's famous dust storms.

WESTERN EUROPE *sealing*

Covering of soils with buildings and roads has put beyond use large swaths of prime soil in European cities.

AMAZON *erosion*

Slash-and-burn agriculture in the Amazon exposes poor tropical soils that can sustain crops for only a few years before nutrients wash away.

HIMALAYAS *erosion*

Overgrazing and deforestation have spurred widespread soil erosion in the lower Himalaya Mountains, where natural rates are already high because of monsoonal rains.

SUB-SAHARAN AFRICA *nutrient depletion*

Fields rarely left fallow and the scavenging of vegetation and dung have conspired to mine the soil of nutrients.

AUSTRALIA *salinization*

Removal of vegetation has allowed the water table to lift underlying salts, leading to barren landscapes such as this one in Western Australia's wheat belt.

- PHYSICAL DEGRADATION
- ▲ CHEMICAL DEGRADATION

High and very high levels of soil degradation per Global Assessment of Soil Degradation (GLASOD)

- Highly erodable by wind or water
- Few constraints

Climate Constraints

- High temperatures
- Seasonal cold
- Seasonally excess water
- Seasonal dryness
- Continuous cold
- Continuous dryness

Physical Constraints

- High shrink/swell potential
- Minor root restricting layer
- Low structural stability
- Impeded drainage
- Low water holding capacity
- Shallow soils

Chemical Constraints

- Low organic matter
- High anion exchange capacity
- High aluminum
- Calcareous, gypseous condition
- Low nutrient holding capacity
- Low moisture and nutrient status
- High phosphorus, nitrogen, and organic retention
- High organic matter
- Salinity/alkalinity

NOTE: Acid sulfate condition (0.09% of total map area) and steep lands (obscured by erosion risk) are not shown.

Downloaded from <http://science.sciencemag.org/> on October 7, 2019

Downloaded from <http://science.sciencemag.org/> on October 7, 2019

Jak dlouho vzniká v našich klimatických podmínkách vznik úrodné půdy (cca 100 cm) z původní zvětralé horniny?

10 let

100 let

1000 let

10 000 let

100 000 let

Půda - neobnovitelný přírodní zdroj

Hornina	Autor údaje	Místo stanovení	Rychlost tvorby půd [mm·rok ⁻¹]	Doba vzniku 1 cm půdy [roků]
Hydrické nezpevněné sedimenty	E. Z. Harrison – – A. L. Bloom, 1977	USA, Connecticut	2,0–6,6	1,5–5,0
Eolické písčité sedimenty	A. Bertrand, 1959	USA	1,75–2,5	4,0–5,7
Vrchovištní rašelina	E. Firbas	Švábsko	1,0–1,8	5,5–10,0
Morénové sedimenty	A. Bertrand, 1959	USA, Indiana	0,01–1,0	10,0–1000
Pyroklastika	J. Van Baren	Indonézie	0,7	14,3
Vulkanický popel	R. L. Hay, 1960	Indonézie	0,4	25,0
Jezerní sedimenty	Z. Kukal, 1990	Švédsko	0,2–0,4	25,0–50,0
Nezpevněné sedimenty (průměrná hodnota)	H. W. Menard, 1974	USA, Severní Karolina	0,26	38,5
Vápenec	V. V. Dokučajev, 1885	Rusko, Petrohradská oblast	0,13–0,16	62,5–76,9
Vápenec	J. G. Goodchild, 1890	Velká Británie	0,05– 0,1	100,0–200,0
Morénové sedimenty	H. Kohnke	USA	0,055	181,8
Žula	D. C. Barton, 1916	Egypt	0,001–0,002	5000,0–10 000,0
Žula	H. F. Garner, 1974	Výhodné klimatické podmínky	0,0015	6666,7
Průměrně příhodné substrátové poměry	E. Zeuner, 1958	Evropské mírné pásmo	0,1	100,0
Průměrně příhodné substrátové poměry	H. H. Bennet, 1955	USA	0,02–0,15	66,7–500,0
Průměrně příhodné substrátové poměry	Z. Kukal, 1984	Česká republika	0,1	100,0
Průměrně příhodné substrátové poměry	J. Drbal, 1965	Česká republika	0,125–0,2	50,0–80,0
Průměrně příhodné substrátové poměry	V. Veselý, 1970	Česká republika	0,05	200,0

Hauptman, I., Kukal, Z., Pošmourný, K. (2009): Půda v České republice. Ministerstvo životního prostředí ČR, Ministerstvo zemědělství ČR. ISBN 8090348246

Eroze

- eroze – základní ohrožení
- 85% všech degradací
- **nevratný nenapravitelný proces ztráty půdy**
- **celosvětově až 25 – 75 mld. tun ročně**
- v EU je erozí postiženo 16% plochy EU

<http://croptgenebank.wordpress.com/2009/06/11/going-south/soil-erosion/>

FAO, ITPS, GSBI, SCBD and EC. 2020. State of knowledge of soil biodiversity - Status, challenges and potentialities, Report 2020. Rome, FAO.
<https://doi.org/10.4060/cb1928en>

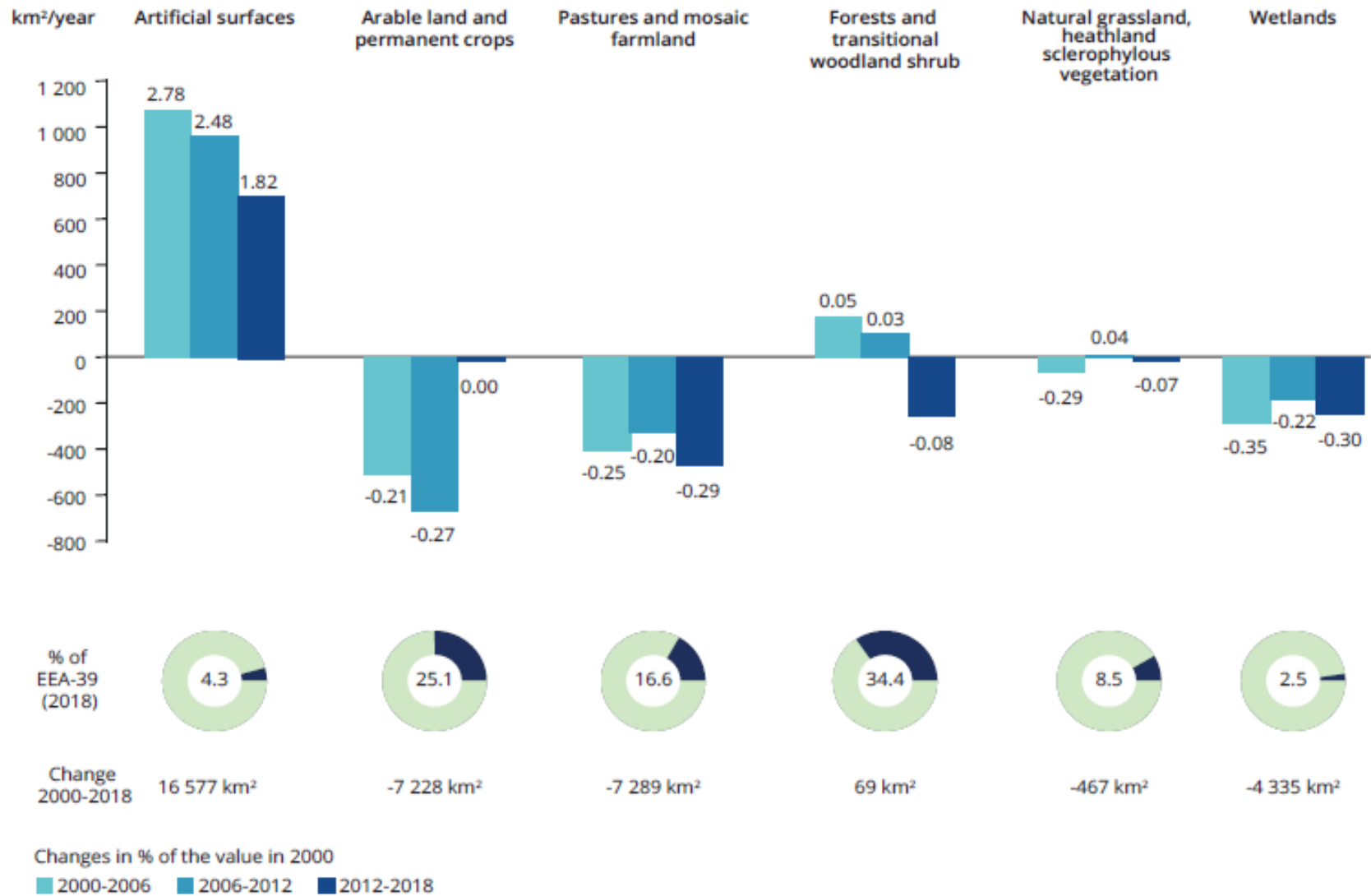

Zábory

FAO, ITPS, GSBI, SCBD and EC. 2020. State of knowledge of soil biodiversity - Status, challenges and potentialities, Report 2020. Rome, FAO. <https://doi.org/10.4060/cb1928en>

FIGURE 5.1 Change in six major land cover types in the EEA-39 during the period 2000-2018

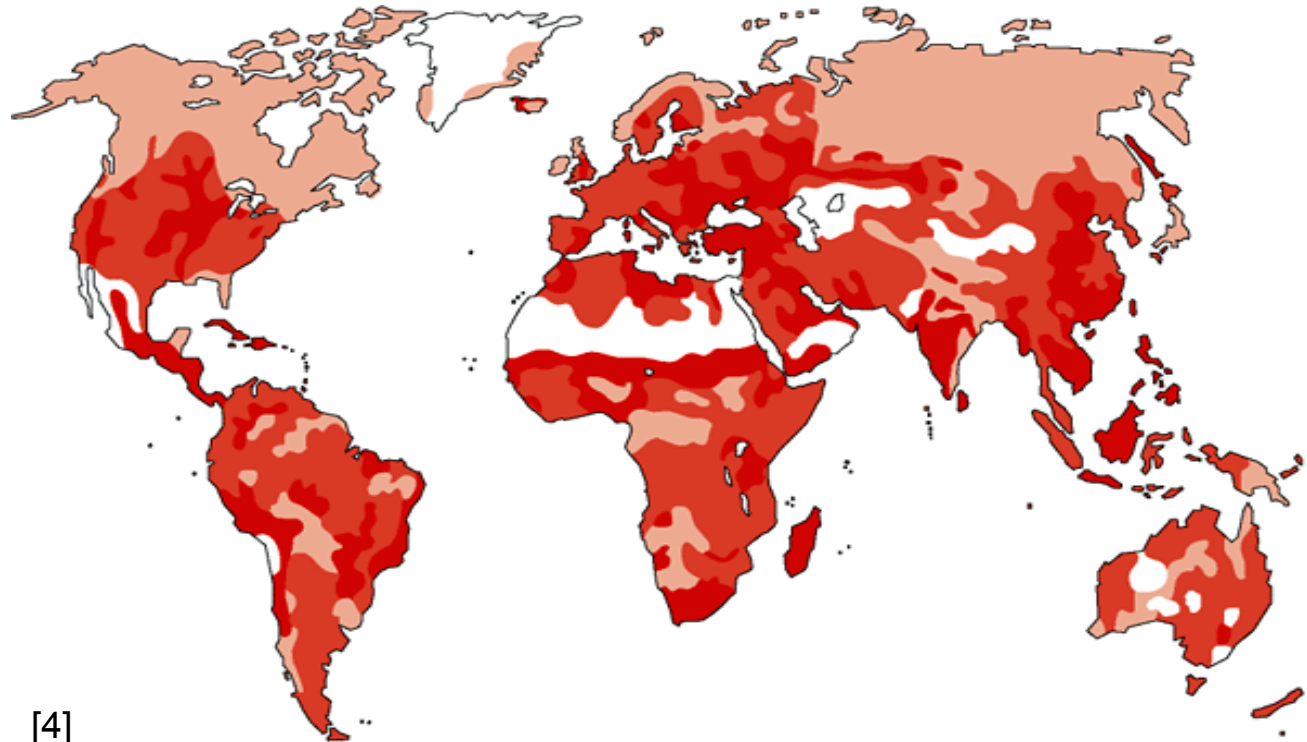

Note: Open spaces and water bodies are not shown, which is why the percentages do not add up to 100 %.

Source: EEA.

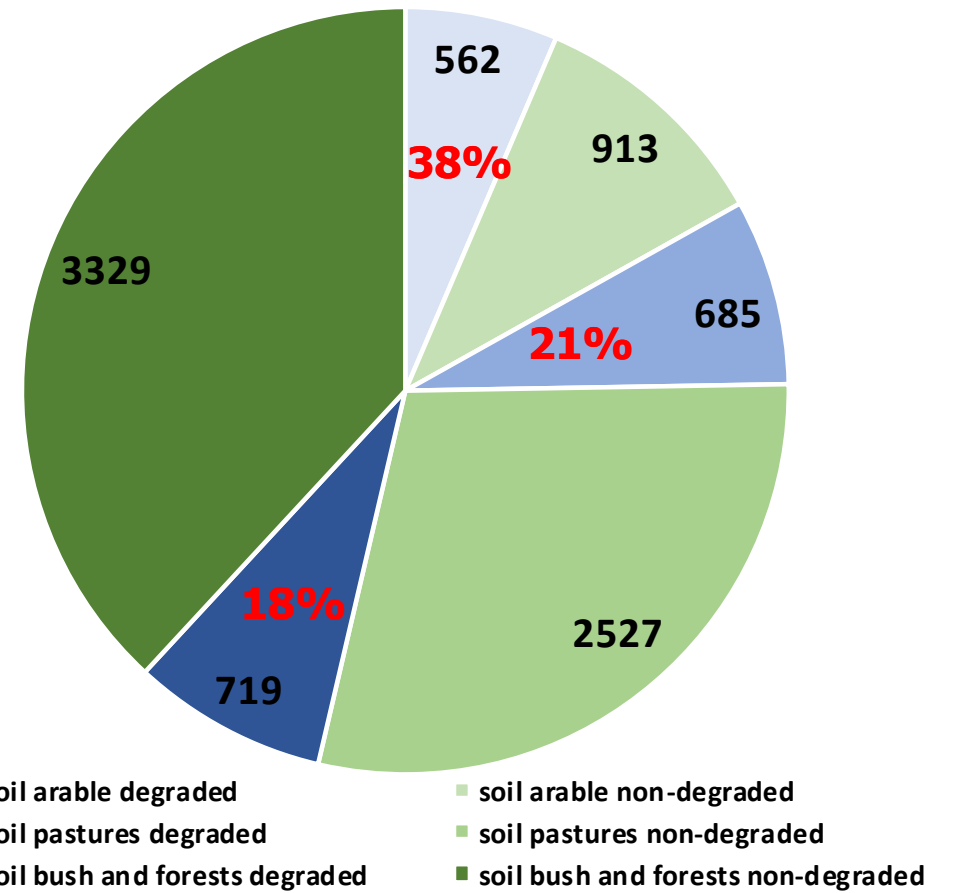
EEA (2020): The European environment - state and outlook 2020 - Knowledge for transition to a sustainable Europe. Chapter 05: Land and soil. ISBN 9789294800909. <https://www.eea.europa.eu/soer/2020>

Degradace půdy

[4]

■ Very degraded soil
 ■ Degraded soil
 ■ Stable soil
 Without vegetation

world = 8 700 Mha soil
 2 000 Mha degraded (23%)

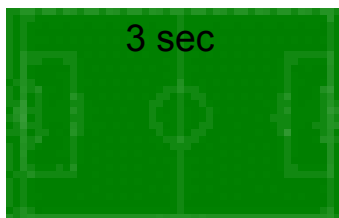
data dle [5]

Globální degradace půdy

Za jaký časový úsek přijdeme o úrodnou půdu o velikosti fotbalového hřiště?

Globální degradace půdy

ztráta půdy
konzervativní odhad dle FAO
2015
(pouze eroze a zábory)

rychlost ztrát půdy (10 Mha/r) výrazně (5-57x, AU-CN) převyšuje její tvorbu/obnovu

→ za sto let na světě pravděpodobně nebude žádná zemědělská půda !!

total crop yield losses to 2050 - equivalent to removing 150 Mha from crop production – corresponds to all arable land in India

Food security

Úbytek úrodné půdy / obyvatelé rychle klesá:

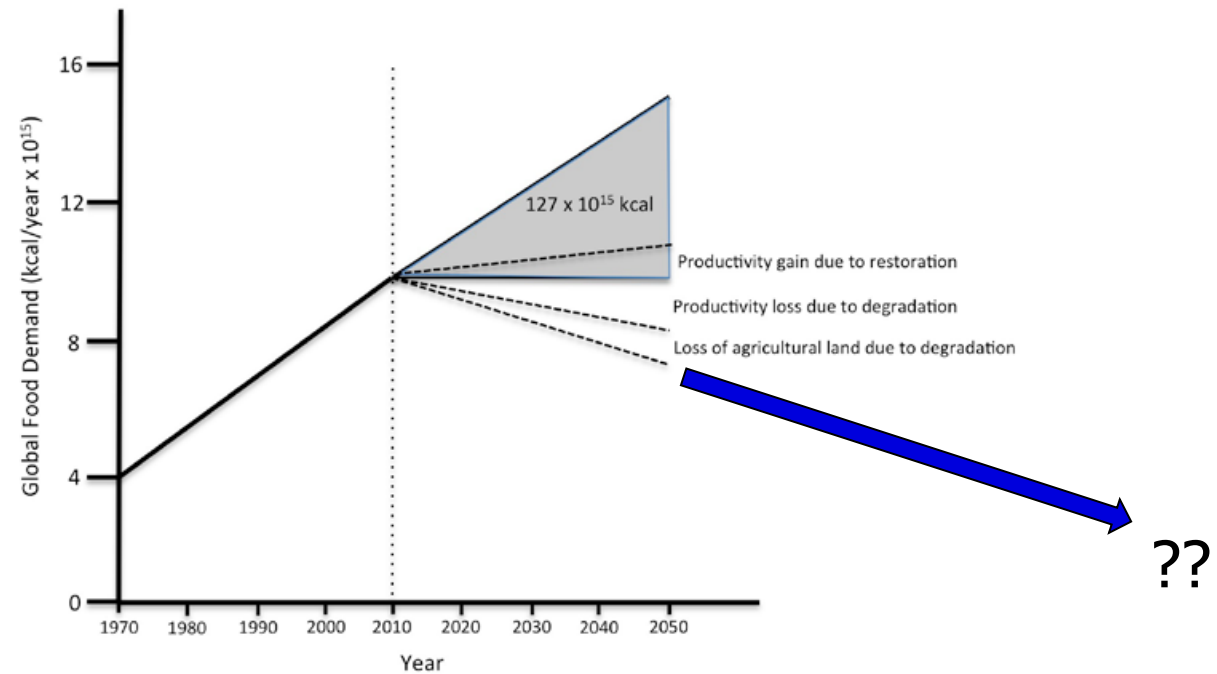
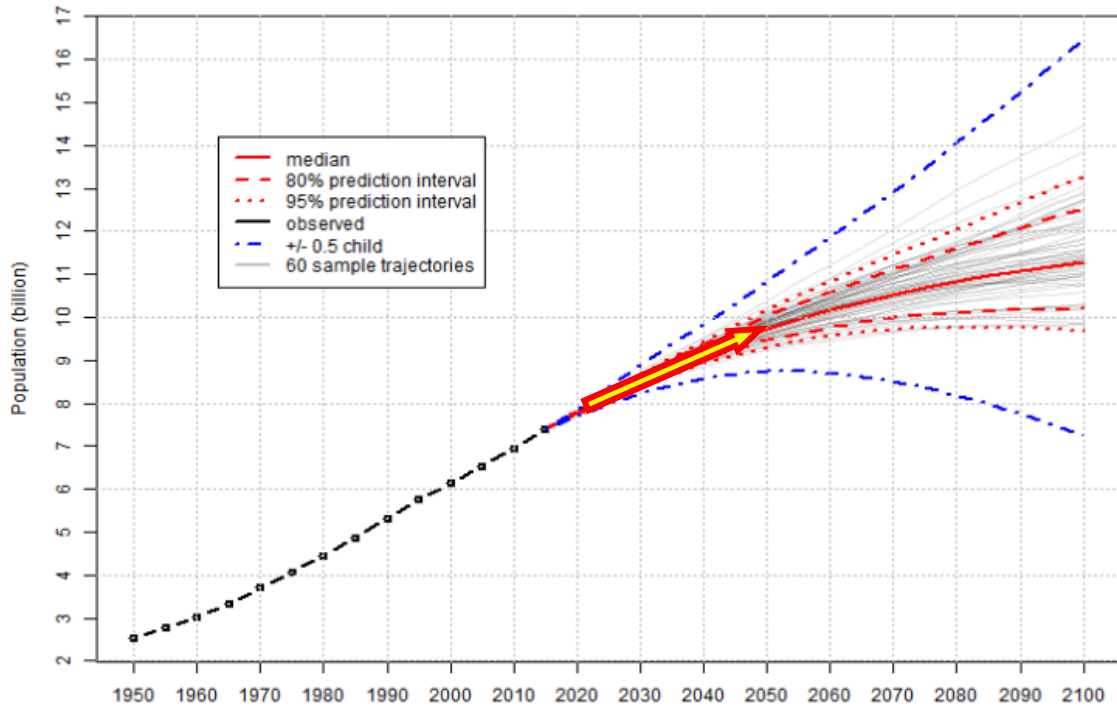
1. nárůst světové populace (cca 70 mil ročně) → 9.2 mld v 2050
2. degradace dostupných půd → pokles jejich produkční kapacity či rozlohy
3. zábory kvalitní půdy pro jiné účely

→ **obavy z nedostatku potravin = food security**
Spolu s růstem světové populace, který znamená, že v roce 2050 potřeba potravin vzroste o 50%, ale bude o 20-30% méně úrodné půdy, je zřejmé, že čelíme opravdu velkému problému.

<http://www.fao.org/soils-2015/en>

Food security

Do roku 2050 musíme globálně zvýšit produkci potravin o 50-60% a v rozvojových zemích o 100% jen na pokrytí potřeby potravin (úbytek půdy není započítán)

Food security

Figure 3.1 Agricultural and forest land use 1961-2013

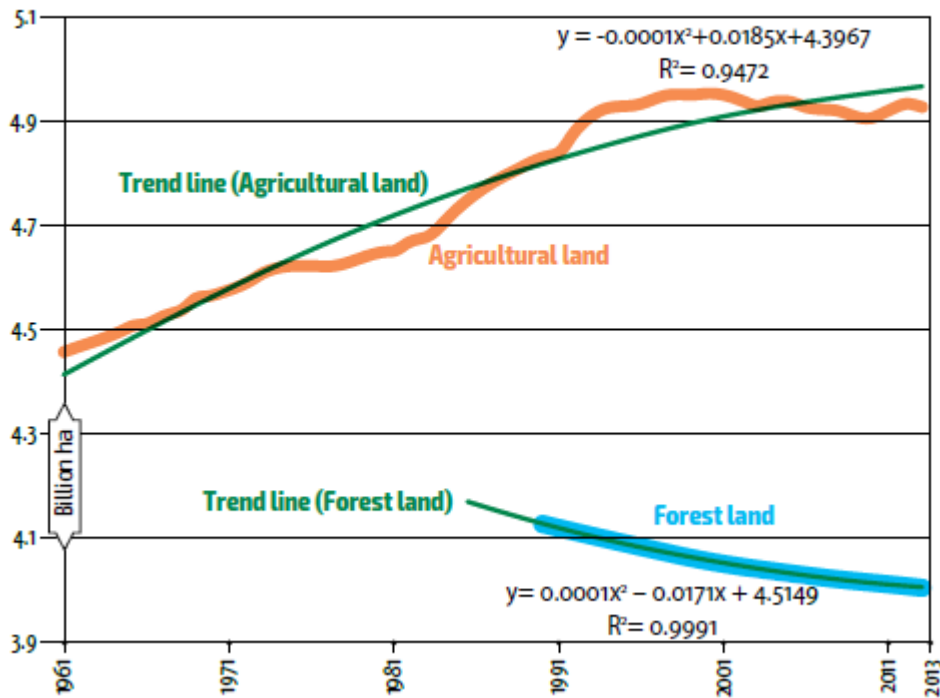
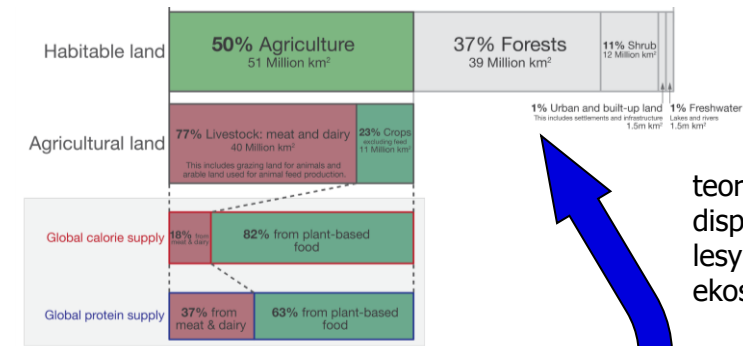
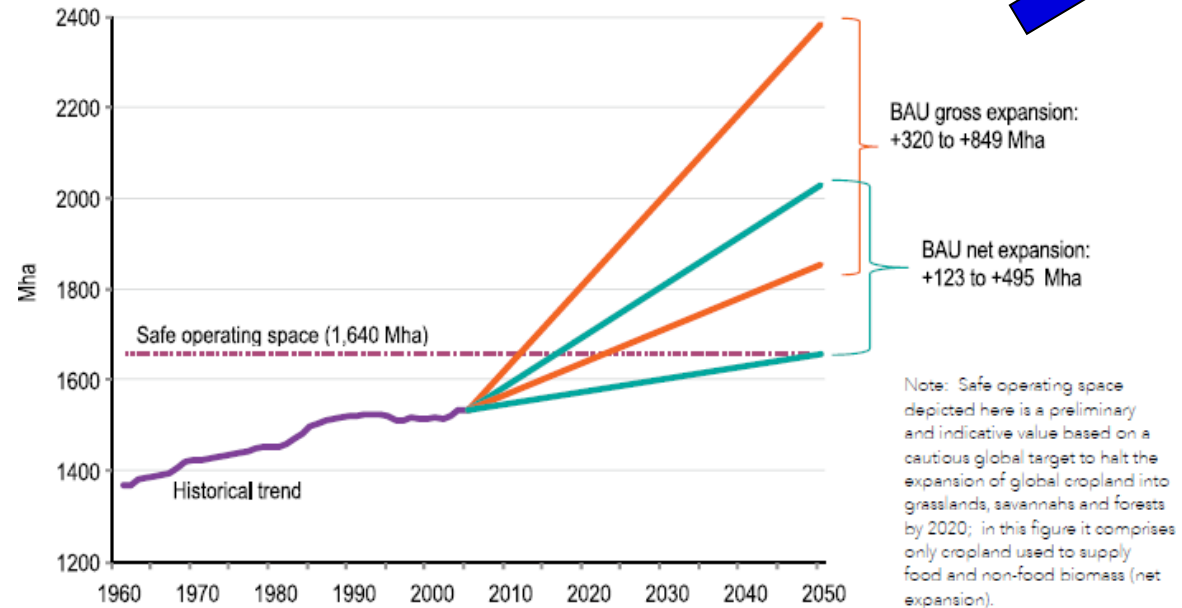

Figure 9 Expansion of global cropland under business-as-usual conditions: overshoot of safe operating space

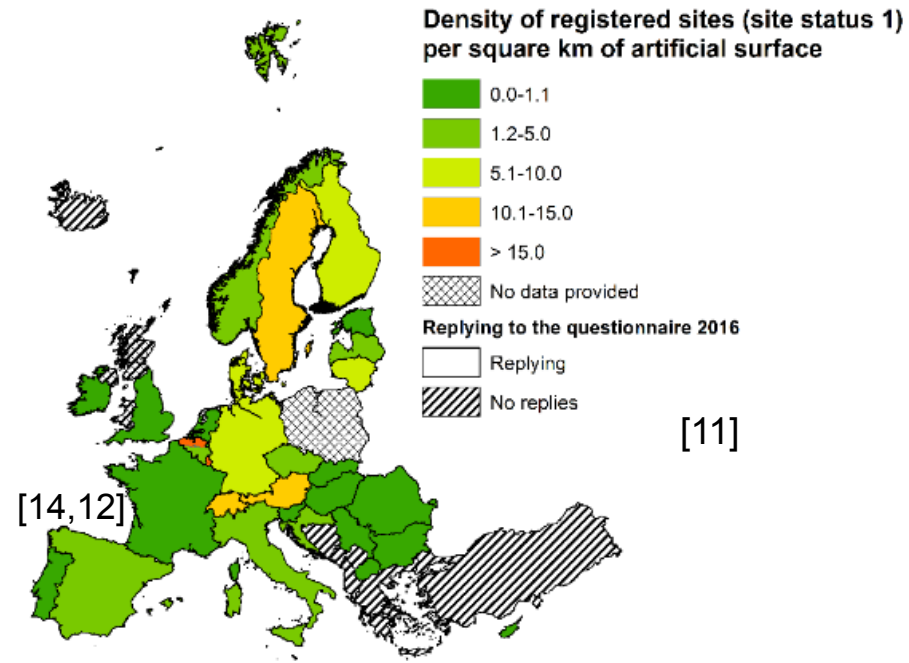
teor. 5000 Mha k dispozici (všechny lesy a ostatní ekosystémy)

Under business-as-usual conditions until 2050, the expected range of cropland expansion would overshoot the safe operating space in all cases.

Kontaminace půdy

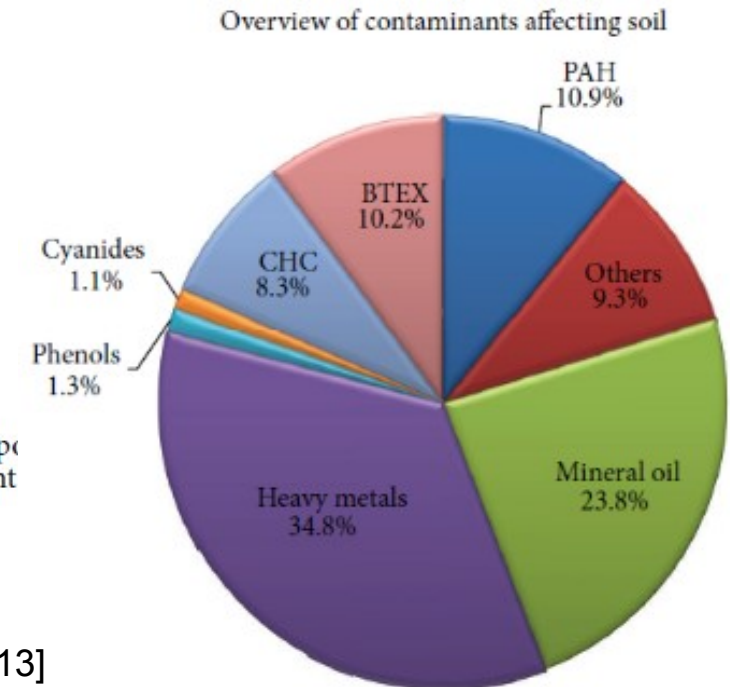
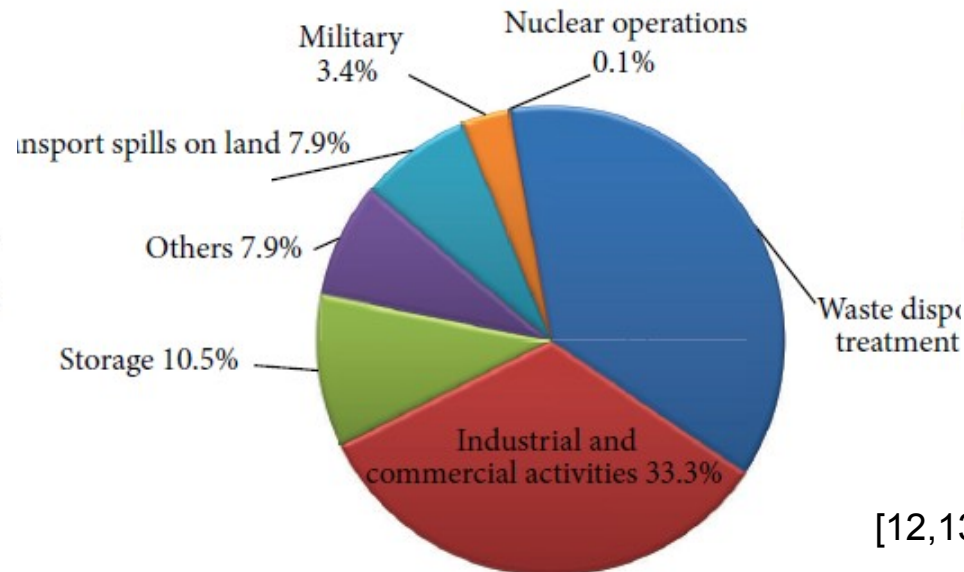
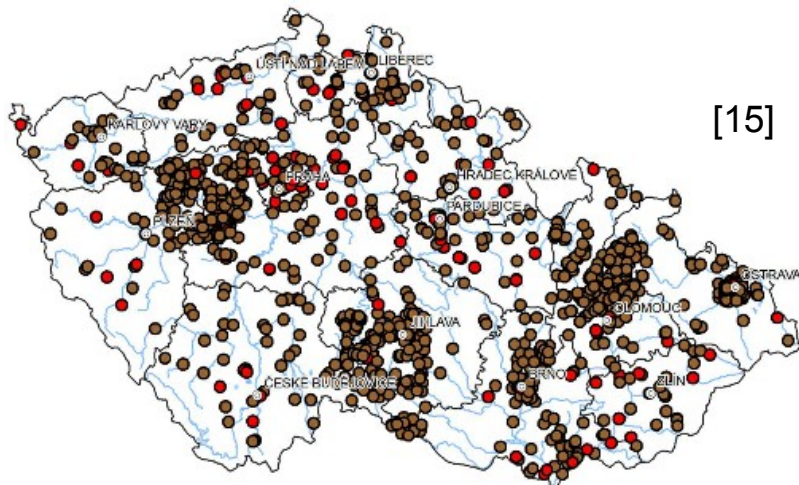
Evropa [10,11,12,13] :

- 2,5 – 3,5 mil. míst se znečišťujícími aktivitami
- 250 000 – 350 000 potřebuje remediaci
- náklady: 2,4-17,3 mld. EUR/r + 2 mld. EUR/r na remediaci [14,12]

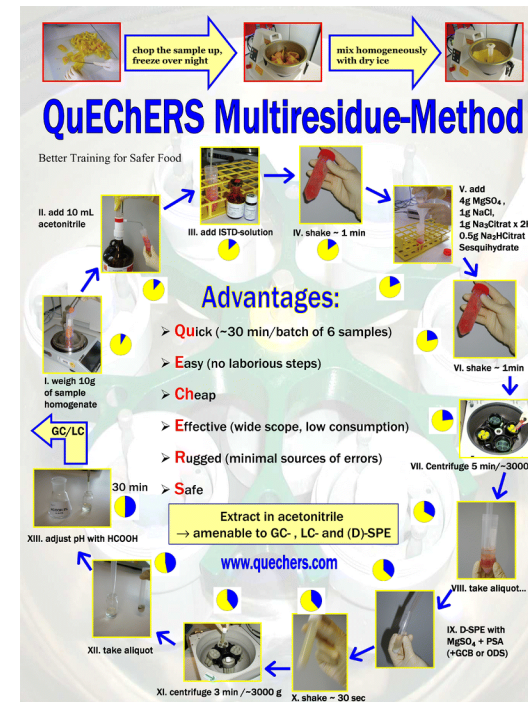
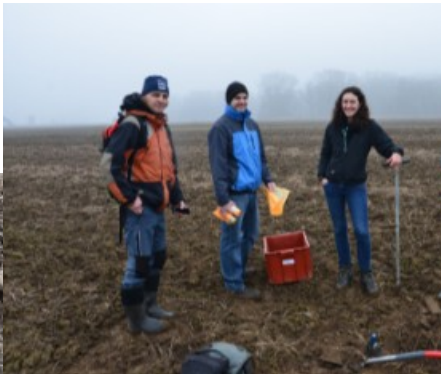
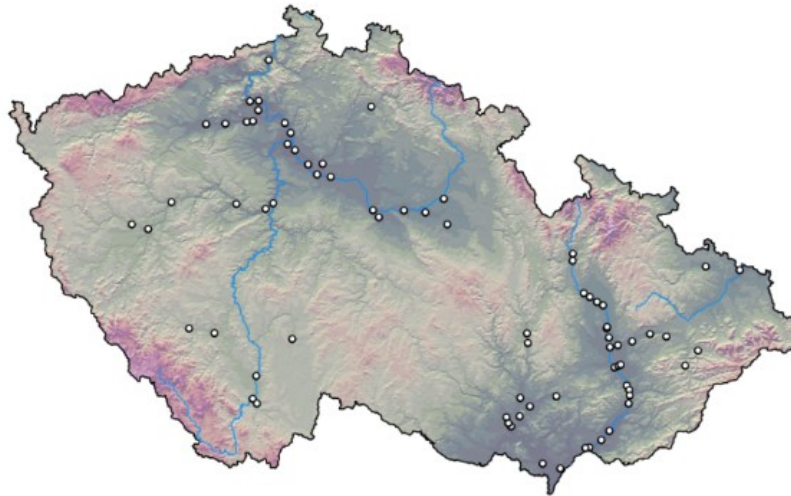
ČR [15]

- 7 000 - 10 000 kontaminovaných míst

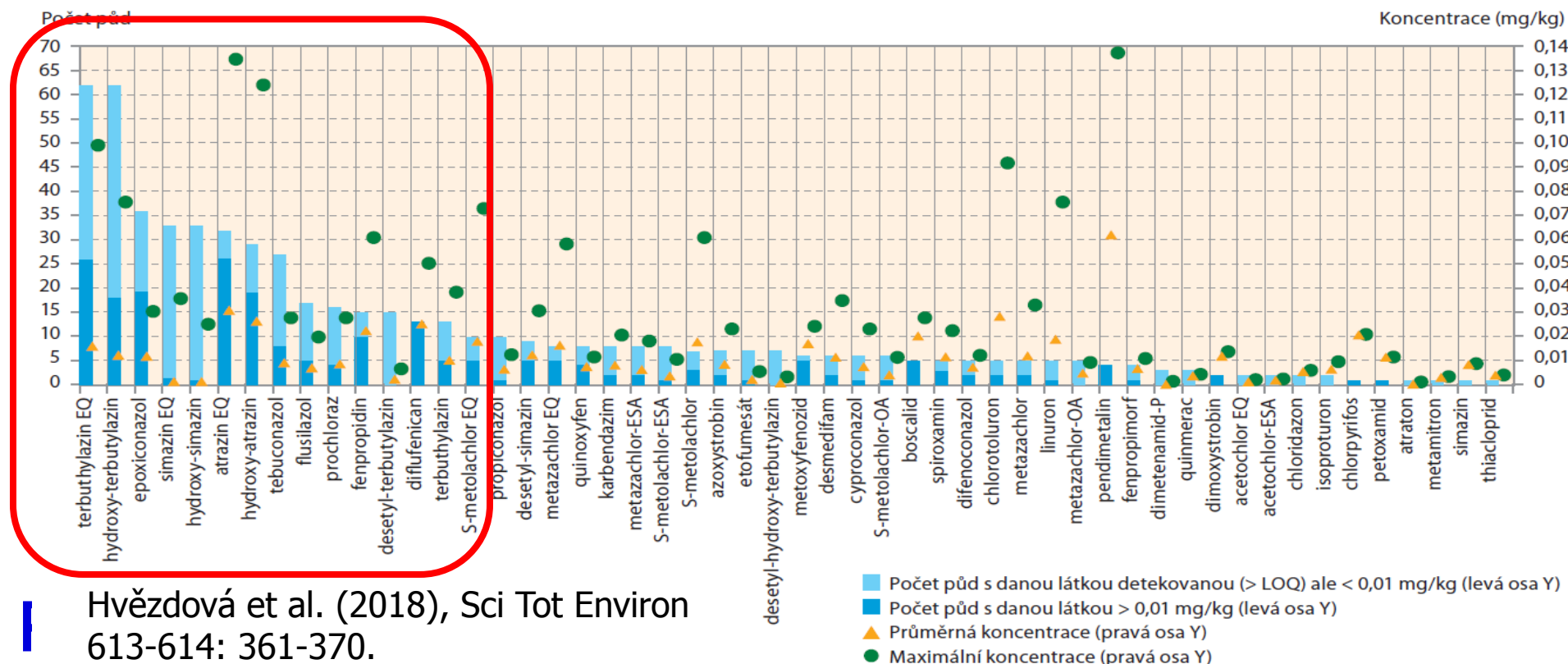
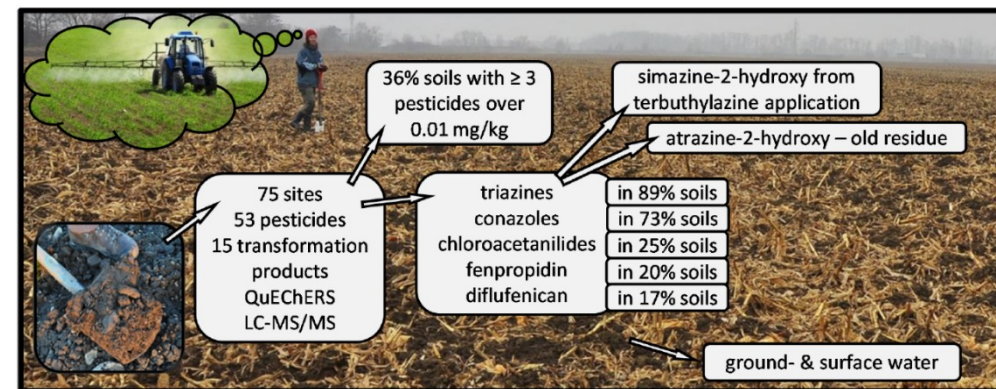
Pesticidy v orné půdě ČR

- únor–březen 2015 = dlouhodobá rezidua CUPs
- 75 orných půd, 0-25 cm, vysušení, mělnění, přesátí, archivování, analýzy ...
- půdní vlastnosti (TOC, CEC, pH, textura, HA/FA ...)
- QuEChERS extrakce + LC/MS/MS analýza 53 CUPs a 15 TPs včetně 2 zakázaných t ... tovaným výskytům ve vodách

Pesticidy v orné půdě ČR

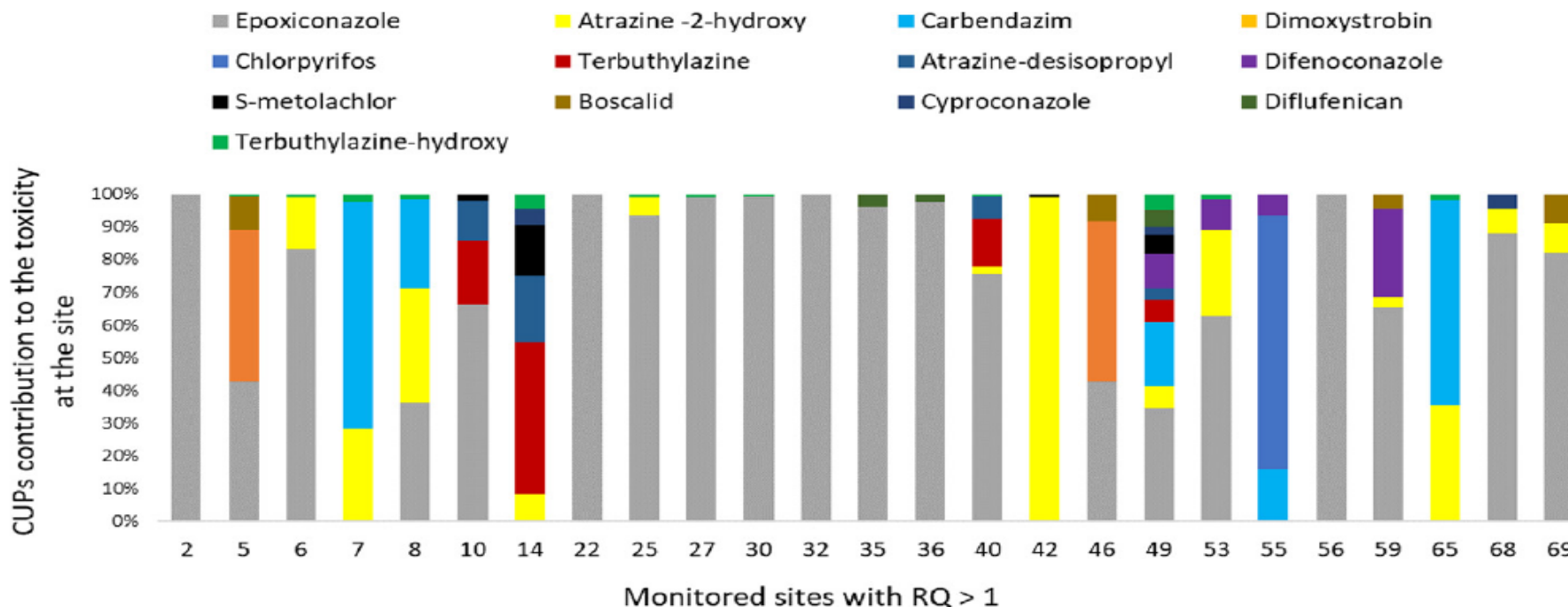
- 99% půd s alespoň jedním pesticidem > LOQ
- 51% půd s ≥ 5 pesticidy > LOQ
- 81% půd s alespoň jedním pesticidem nad 0.01 mg/kg**
- 36% půd s ≥ 3 pesticidy nad 0.01 mg/kg**

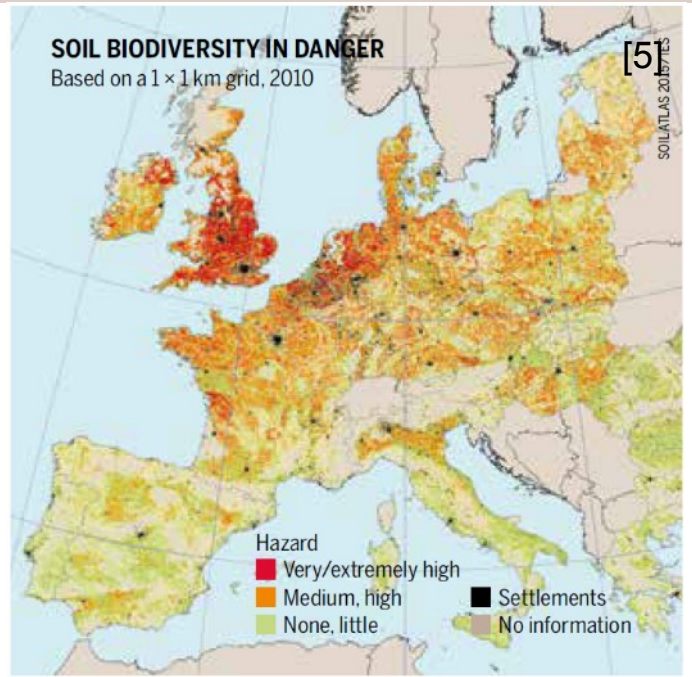
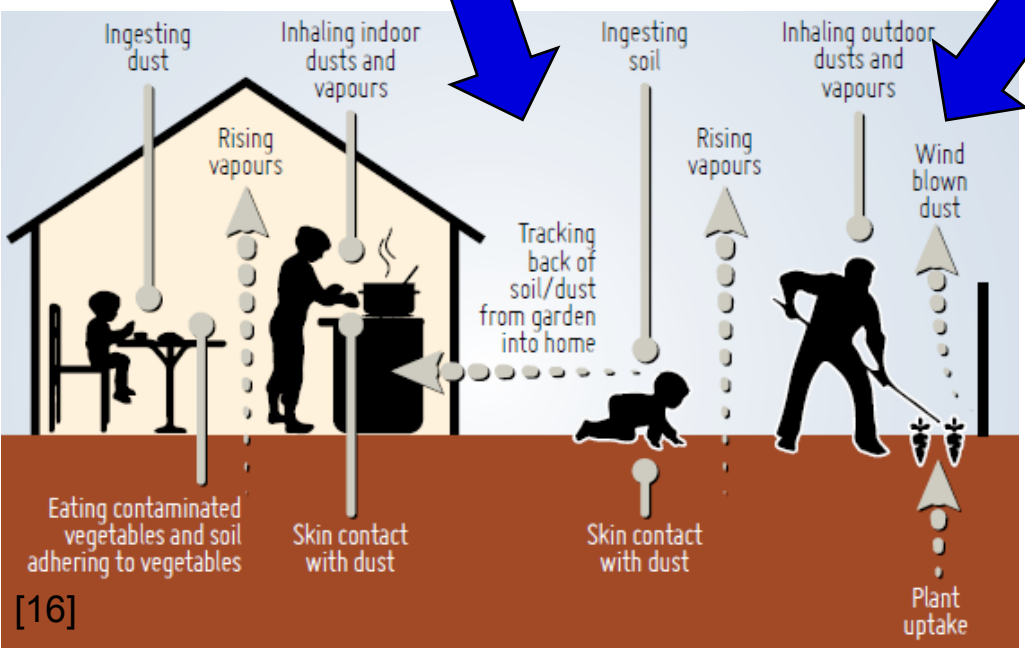
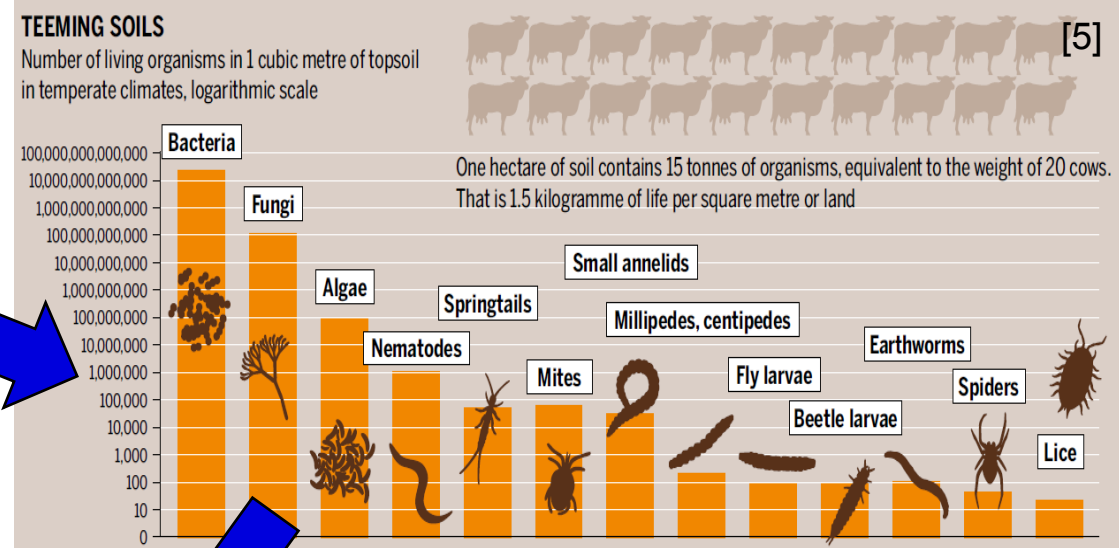
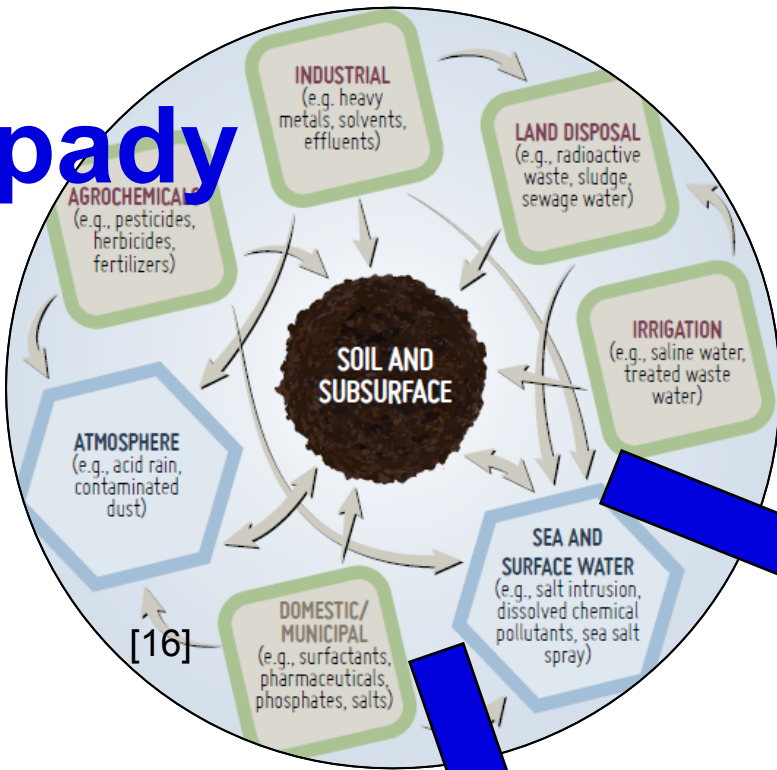
Hvězdová et al. (2018), Sci Tot Environ
613-614: 361-370.

Pesticidy v půdě ČR

- výsledky zaslouží pozornost z hlediska možných dopadů
 - dle provedené analýzy ekologických rizik je v **35% půd významné riziko pro půdní biotu** (RQ > 1)
 - také zahraniční limity založené na výpočtu rizik byly často překročeny

Dopady

Impact Assessment Report

- vyčíslení škod v EU-25 způsobených degradačními faktory (v těchto škodách nejsou zahrnuty škody na ekologických funkcích půdy)

Eroze	€0.7 – 14 mld
Ztráty organické hmoty	€3.4 – 5.6 mld
Zhutnění	Odhad není možný
Salinizace	€158 – 321 million
Sesuvy	až €1.2 mld na jeden případ
Kontaminace	€2.4 – 17.3 mld
Zábory	Odhad není možný
Ztráty na biodiverzitě	Odhad není možný

European Commission (2006c): Commission staff working document accompanying the communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions. Thematic strategy for soil protection. **Impact assessment of the thematic strategy on soil protection**. SEC (2006) 260. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:52006SC0620>

- tedy celkové náklady až 38 mld. ročně
- GEO6:** globální roční ztráty na ekosystémových službách díky půdní degradaci 6300-10600 mld dolarů

Ochrana půdy

současné legislativní, ekonomické a etické prostředí je velmi nepříznivé pro zachování kvality půdy

- soukromé vlastnictví půdy → obtížné prosazování legislativních nástrojů ochrany + stav, kde zisky jdou do korporací a ztráty hradí společnost
- na úrovni EU není zatím žádný předpis pro její ochranu (pro biodiverzitu 3, pro vodu 5, pro ovzduší a klima 5)
- Evropská směrnice na ochranu půdy (2006) zamítnuta
- v ČR zákon na ochranu zemědělského půdního fondu (334/1992 Sb.)
- ... další kontext viz. ŽP a zemědělství ...

Pilíře ochrany půdy

- **politika**
strategie, deklarace, charty ... národní, mezinárodní
- **legislativa**
rámcová – ochrana půdy nebo určité půdy /ZPF/, konkrétní – limity, regulace procesů/dějů, hospodaření ...
- **ekonomické nástroje**
dotace, poplatky, pokuty, daně
- **praktická opatření chránící půdu**
před erozí, zábory, kontaminací; postupy hospodaření ...
- **výzkum a vývoj**
monitoring, poznání dějů, vývoj nástrojů (vč. těch legislativních), jak na to ...
- **osvěta**
vzdělávání, výchova, informace

ABOUT SOIL AND THE WORLD

1 Land and soil have a multitude of **SOCIAL, ECOLOGICAL, CULTURAL, SPIRITUAL AND ECONOMIC** functions worldwide.

2 Fertile soil is vital. It forms just a thin layer on the Earth's surface. **IT TAKES 2,000 YEARS TO CREATE 10 CENTIMETRES OF TOPSOIL.**

3 Millions of hectares of land are lost every year through inappropriate farming techniques, for the construction of cities and roads, and through deforestation. **CITIES EAT INTO FIELDS,** and fields expand at the expense of forest and pastureland.

4 **WITHOUT PROTECTING THE SOIL, IT WILL BE IMPOSSIBLE TO FEED A GROWING WORLD POPULATION,** keep global warming below 2 degrees Celsius, or halt the loss of biodiversity.

5 Land ownership is distributed inequitably – even more so than income. **ACCESS TO LAND IS FUNDAMENTAL IN THE FIGHT AGAINST HUNGER AND POVERTY.** In many countries, women are disadvantaged compared to men.

6 **LAND PRICES ARE RISING ALMOST EVERYWHERE.** If individual or communal rights are not assured, local people are forced off the land.

7 **COMPETITION FOR LAND IS GROWING.** The causes include the spread of fodder crops, and the growing use of crops to produce "green" biofuels.

Global trade has turned arable land into a mobile resource. **DEVELOPED AND EMERGING ECONOMIES ARE EXPORTING THEIR HUNGER FOR LAND TO THE DEVELOPING WORLD.** They import land in the form of products grown abroad.

8 **9** Despite the fact that chemical fertilizer is being used, yields are not increasing as rapidly as expected. **ORGANIC FARMING STIMULATES SOIL ORGANISMS** and improves soil fertility in the long term – something that mineral fertilizers fail to do.

10 **MODERN CITY PLANNING MUST INCLUDE SOIL CONSERVATION.** Infrastructure and housing must use less fertile land, especially in countries with declining populations.

11 **AN INTERNATIONAL REGULATORY FRAMEWORK BASED ON HUMAN RIGHTS** must ensure that the distribution of land is equitable and that fertile soils are not monopolized by the rich.

12 **Protecting the soil is a global task. BUT INDIVIDUALS CAN MAKE A SIGNIFICANT CONTRIBUTION** by purchasing local products and eating less meat.

Díky za pozornost

Literatura

1. <http://www.fao.org/soils-2015/en>
2. Keesstra S.D., Bouma J., Wallinga J., Tiftonell P.A., Putten W.H.v.d., Mol G., Jansen B., Fresco L.O. (2016): The significance of soils and soil science towards realization of the United Nations Sustainable Development Goals. *Soil* 2, 111-128.
3. Rockström J., Steffen W., Noone K., Persson Å., Chapin Iii F.S., Lambin E., Lenton T.M., Scheffer M., Folke C., Schellnhuber H.J. (2009): Planetary boundaries: exploring the safe operating space for humanity. *Ecology and society* 14
4. UNEP (2002): *Global Environment Outlook 3. Past, present and future perspectives*. United Nations Environmental Programme. ISBN 9280720872
5. Oldeman L.R. (1994): The global extent of land degradation. In Greenland D.J., Szabolcs I. (eds.): *Land resilience and sustainable land use*. p. 99–118. Wallingford: CAB
6. Heinrich-Böll-Stiftung, Institute for Advanced Sustainability Studies (2015): *Soil Atlas: Facts and figures about earth, land and fields*.
7. FAO and ITPS (2015): *Status of the World's Soil Resources (SWSR) – Main Report*. Food and Agriculture Organization of the United Nations and Intergovernmental Technical Panel on Soils, Rome, Italy. ISBN ISBN 978-92-5-109004-6
8. <https://population.un.org/wpp/Graphs/Probabilistic/POP/TOT/>
9. Český úřad zeměměřický a katastrální (2018): *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*. ISSN 1804-2422
10. EEA (2007): *CSI 015 - Progress in management of contaminated sites - Assessment published Aug 2007*. European Environmental Agency. www.eea.eu
11. Pérez A.P., Rodríguez Eugenio N. (2018): *Status of local soil contamination in Europe: Revision of the indicator "Progress in the management Contaminated Sites in Europe*, EUR 29124 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018, ISBN 978-92-79-80072-6.
12. Panagos P., Van Liedekerke M., Yigini Y., Montanarella L. (2013): *Contaminated Sites in Europe: Review of the Current Situation Based on Data Collected through a European Network*. *Journal of Environmental and Public Health* 2013:158764
13. <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/progress-in-management-of-contaminated-sites-3/assessment>
14. European Commission (2006): *Commission staff working document accompanying the communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions. Thematic strategy for soil protection. Impact assessment of the thematic strategy on soil protection*. SEC (2006) 620.

Literatura

15. MŽP (2016): Zpráva o životním prostředí České republiky. ISBN 978-80-87770-29-0
16. Rodríguez-Eugenio N., McLaughlin M., Pennock D. (2018): Soil Pollution: a hidden reality. FAO. 142 pp.
17. <http://www.fao.org/faostat/en/#data/RP>
18. Popp J. & Hantos K. (2011) The impact of crop protection on agricultural production. Studies in Agricultural Economics 113: 47-66.
19. Oerke E.C. (2005) Crop losses to pests. Journal of Agricultural Science 144: 31–43.
20. Pimentel, D., 1995. Amounts of pesticides reaching target pests: environmental impacts and ethics. J. Agric. Environ. Ethics 8, 17e29
21. <https://sitem.herts.ac.uk/aeru/iupac/index.htm>

Hvězdová, M., Kosubová, P., Košíková, M., Scherr, K.E., Šimek, Z., Brodský, L., Šudoma, M., Škulcová, L., Sáníka, M., Svobodová, M., Krkošková, L., Vašíčková, J., Neuwirthová, N., Bielská, L., Hofman, J. (2018): Currently and recently used pesticides in Central European arable soils. Science of The Total Environment 613-614: 361-370. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2017.09.049>

Vašíčková J., Hvězdová M., Kosubová P., Hofman J. (2019): Ecological risk assessment of pesticide residues in arable soils of the Czech Republic. Chemosphere 216, 479-487. <https://doi.org/10.1016/j.chemosphere.2018.10.158>

Další odkazy

- <https://www.youtube.com/watch?v=Z5rMheOnaec>
- <http://www.casopisveronica.cz/obsahcisla.php?rok=2018&cislo=1>